

แบบสรุปผู้บริหาร (Executive Summary)

1. รายละเอียดเกี่ยวกับโครงการวิจัย / แผนงานวิจัย

1.1 ชื่อเรื่อง

แผนงานวิจัย

แนวทางการประยุกต์ผ้าพื้นถิ่นสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์
Adaptive Using Local Textiles Guidelines for Creative Cultural Heritage
Tourism Development

ผู้อำนวยการชุดโครงการ

ดร. ดลฤทัย โกวรรณะกุล

ชื่อโครงการวิจัยภายใต้แผนงานวิจัย

1. แนวทางการปรับใช้ผ้าพื้นถิ่นเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

Adaptive Uses of Local Textiles for Creative Tourism Product Development

2. แนวทางการปรับใช้ผ้าพื้นถิ่นในประเทศไทย สำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย และนักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติเฉพาะกลุ่มธุรกิจ MICE

Thai Local Textiles Adaptive Using Guidelines for Thai and Foreign Tourists in MICE
Business

1.2 ชื่อคณะผู้วิจัย

1.2.1 ดร.ดลฤทัย โกวรรณะกุล

กลุ่มวิชาการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

โทรศัพท์ 08 9024 3999

โทรสาร 043 202 402

1.2.2 ดร.สุตสันต์ สุทธิพิศาล

สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ

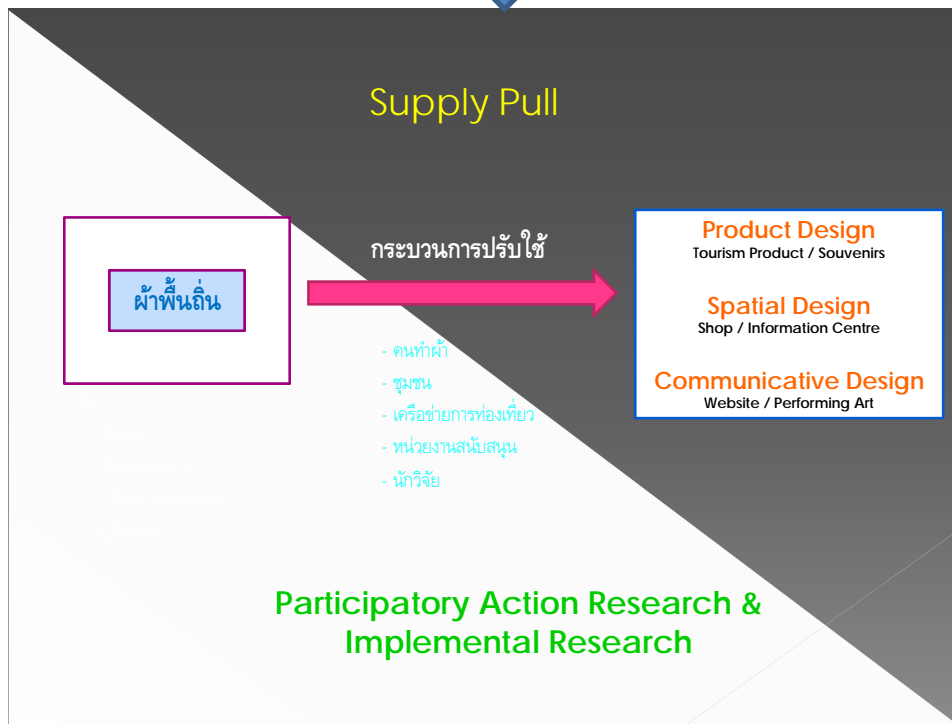
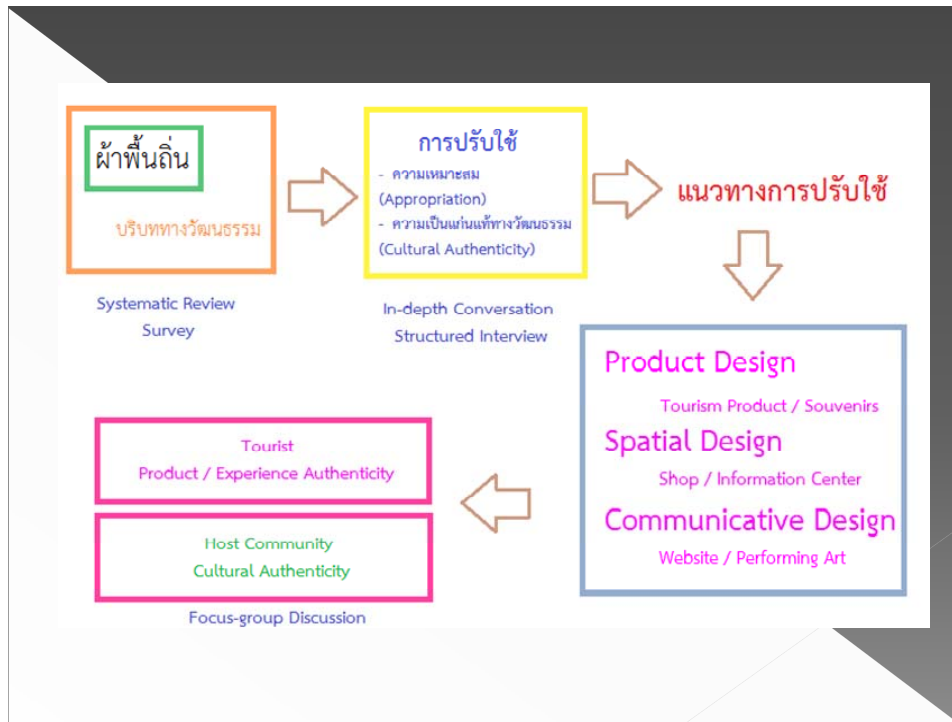
คณะการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

โทรศัพท์ 08 1699 5541

1.3 งบประมาณและระยะเวลาทำวิจัย

ได้รับงบประมาณ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2554 งบประมาณที่ได้รับ 646,900 บาท
ระยะเวลาทำวิจัย ตั้งแต่ กรกฎาคม พ.ศ. 2554 ถึง กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2556

2. สรุปรูปโครงการวิจัย

การศึกษาพฤติกรรมการใช้ผ้าพื้นถิ่นของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ เฉพาะกลุ่ม MICE – เพื่อนำไปสู่แนวทางการปรับใช้ผ้าพื้นถิ่นสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มดังกล่าว

3. บทคัดย่อภาษาไทยและบทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract)

โครงการที่ 1

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษานิเวศวัฒนธรรมของผ้าพื้นถิ่นในประเทศไทย 2) เพื่อเสนอแนวทางการปรับใช้ผ้าพื้นถิ่นเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และ 3) เพื่อเสนอตัวอย่างผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวด้วยการปรับใช้ผ้าพื้นถิ่นอย่างสร้างสรรค์ โดยการศึกษาวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research – PAR) เป็นหลัก ร่วมกับการปรับใช้เทคนิคของวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) และ การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อออกแบบการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มคนต่างๆคือ 1) กลุ่มคนที่ยังผลิตผ้าพื้นถิ่นเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน และ/หรือ เลี้ยงชีพ 2) กลุ่มคนในชุมชนที่เป็นพื้นที่วิจัย 3) กลุ่มคนที่เป็นเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับพื้นที่วิจัย 4) กลุ่มคนที่เป็นนักท่องเที่ยว ศิลปิน หรือ ผู้วิพากษ์งานศิลปะ 5) กลุ่มนักวิจัยด้านการท่องเที่ยว พื้นที่วิจัย 4 ชุมชนได้ถูกเลือกอย่างเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) คือ 1) บ้านโคกโก่ง ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ 2) บ้านศิรีวัง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช 3) บ้านบึง ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี 4) บ้านดอนชัย ตำบลศิลาแลง อำเภอบัว จังหวัดน่าน มีผลการศึกษาโดยสรุปดังนี้

นิเวศวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่แตกต่างกันมีผลให้ คุณลักษณะ คุณสมบัติ และ เทคนิคการผลิตผ้าพื้นถิ่นมีความแตกต่างกัน นอกจากนี้นิเวศวัฒนธรรมเป็นทุนสำคัญที่ส่งผลให้ชุมชนเป็นสถานที่ท่องเที่ยว โดยจุดเริ่มต้นของการท่องเที่ยวอาจจะไม่ได้เริ่มจากชุมชนเอง แต่เป็นผลพลอยได้จากการที่นักท่องเที่ยวไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ในบริเวณใกล้เคียง แล้วจึงแวะเข้ามาในชุมชนหรือในหมู่บ้าน หรือ อาจจะเป็นการตั้งเป้าหมายที่จะเดินทางทางเข้ามายังชุมชนโดยตรง เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามากระบวนการท่องเที่ยวจึงเกิดขึ้นในชุมชนนั้น ผ้าทอพื้นถิ่นเมื่ออยู่ในบริบทเชิงพื้นที่ด้านการท่องเที่ยว มีบทบาทเป็นปัจจัยสนับสนุนทางด้านการท่องเที่ยว หรือเป็นผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวเสริมที่พื้นที่นำมาใช้ในการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ ทั้งนี้พบว่าผ้าทอพื้นถิ่นนอกจากจะเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมชุมชนยังสามารถปรับใช้เป็นส่วนสนับสนุนเพิ่มเติมให้การท่องเที่ยวภายในพื้นที่ให้มีความหลากหลายมากขึ้นได้อีกด้วย

การปรับใช้ผ้าพื้นถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์อาจมีการดำเนินการได้ 2 แนวทาง คือ 1) การเริ่มต้นโดยชุมชนที่มีผ้าพื้นถิ่นเป็นต้นทุนของชุมชน (Local Asset) ควรเริ่มที่การต่อยอดจากสิ่งที่มีอยู่เดิม ไปสู่การสร้างมูลค่าคุณค่าเพิ่มเติมจากการท่องเที่ยว เพื่อนำเสนอความแตกต่างจากชุมชนอื่นๆ ด้วยกระบวนการสร้างสรรค์ ซึ่งจะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นเพื่อใช้ในการพัฒนาต้นทุนของชุมชนรวมทั้งผ้าพื้นถิ่นเองเพื่อนำมาต่อยอดได้อีก 2) การเริ่มต้นด้วยผู้มีส่วนร่วมอื่นๆ ควรเริ่มที่การนำผ้าพื้นถิ่นมาพัฒนาด้วยการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ แล้วนำผลกำไรส่วนใหญ่ที่ได้รับคืนสู่ชุมชนเจ้าของผ้าพื้นถิ่นนั้น เพื่อให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของผ้าพื้นถิ่นซึ่งเป็นต้นทุนของชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อยอดด้วยการสร้างมูลค่าเพิ่มจากการท่องเที่ยว ที่ซึ่งสามารถใช้เป็นเวทีนำเสนอความแตกต่างจากชุมชนอื่นๆ ได้

งานวิจัยนี้ยังได้นำเสนอตัวอย่างผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวเกี่ยวกับการปรับใช้ผ้าพื้นถิ่นอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งได้แก่ โปรแกรมการเดินทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ของที่ระลึก ศูนย์ให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยว ร้านค้าผลิตภัณฑ์จากผ้าพื้นถิ่น เว็บไซต์ข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และ ศิลปะการแสดงเพื่อสื่อความหมายของผ้าพื้นถิ่น

นอกจากนั้น งานวิจัยยังได้บันทึกประสบการณ์ และ องค์ความรู้ของคณะผู้วิจัยซึ่งได้รับจากการดำเนินการวิจัยในโครงการนี้อีกด้วย

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ผ้าพื้นถิ่นของไทย มรดกวัฒนธรรม การออกแบบผลิตภัณฑ์

This research aims 1) to study cultural contexts of local textiles in Thailand, 2) to recommend approaches of adaptive uses of local textiles for creative tourism product development, and 3) to exemplify tourism products from adaptive using local textiles through creative process. The research is designed by employing Participatory Action Research method together with Qualitative Research and Survey Research techniques. Five groups of key informants; which are from 1) local people who keep producing and/or earning from local textiles for living, 2) local people from the community, 3) tourism network, 4) designers, artists or art critiques, and 5) tourism researchers. Four communities around Thailand have been selected purposively; which are 1) Ban Kokkong, Tumbon Kudwah, Amphoe Guchinarai, Kalasin; 2) Ban Kiriwong, Tumbon Kumlone, Amphoe Lanska, Nakhonsithamarat; 3) Ban Bung, Tumbon Banbung, Amphoe Banrai, Uthaitхани; 4) Ban Donchai, Tumbon Silalang, Amphoe Pua, Nan. The research contributions are as follows:

Cultural contexts of each different community influence characteristics, qualities and producing techniques of local textiles. The cultural contexts are the tourism capital for local community in both direct and indirect ways. Local textiles can be utilized to support tourism activities or to allure tourists into community. Local textiles can also being used to generate surplus from tourism through creative design process.

Two approaches of adaptive using local textiles for creative tourism are recommended. The first approach is to originate from the community by employing its local textiles as local asset in order to increase both price and value from creative tourism activities. This differentiates the community from others, and also generates all kind of benefits to the community. The community can protect the local asset and be developed simultaneously. The other approach is to initiate from other stakeholders by adopting local textiles to creative product design process to generate economic benefits, the return most of the benefits back

the community that owned the local textiles. This will create an awareness of local textiles in the community. Then, the local textiles can be adaptive used as creative tourism activities.

Tourism products from adaptive using local textiles through creative process are exemplified i.e. creative tourism program, souvenirs, tourist information center, local textiles shop, creative tourism website, and performing art for local textiles interpretation for tourism.

In addition, experiences and knowledge that the researchers have learnt from involving this research project are documented in order to shed light on the further research.

Keywords: Creative Tourism, Local Textiles in Thailand,
Cultural Heritage, Product Design

โครงการที่ 2

แผนงานวิจัย แนวทางการประยุกต์ผ้าพื้นถิ่นสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ ชื่อโครงการวิจัยภายใต้แผนงานวิจัย แนวทางการปรับใช้ผ้าพื้นถิ่นในประเทศไทย สำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเฉพาะกลุ่มธุรกิจ MICE มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพและคุณสมบัติของผ้าพื้นถิ่น โดยการสื่อความหมายอย่างรู้คุณค่ามาถ่ายทอดสู่นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย ศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติเฉพาะกลุ่มธุรกิจ MICE ต่อแนวทางการปรับใช้ผ้าพื้นถิ่นในประเทศไทย และเสนอแนวทางนวัตกรรมการปรับใช้ผ้าพื้นถิ่นในประเทศไทย สำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติเฉพาะกลุ่มธุรกิจ MICE การทบทวนเอกสารมีประเด็น 6 ประเด็น ดังนี้ คือ 1. ผ้าพื้นถิ่น 2. มรดกทางวัฒนธรรม 3. การสื่อความหมายเพื่อการท่องเที่ยว 4. พฤติกรรมนักท่องเที่ยว 5. การจัดการประชุมสัมมนา งานแสดงสินค้า และการท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล (MICE) และ 6. งานเกี่ยวข้องกับผ้าพื้นถิ่น และพฤติกรรมผู้บริโภค โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) แบบสอบถามนักท่องเที่ยว และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบสำรวจ และสัมภาษณ์ควบคู่กันไป ผลการวิเคราะห์ข้อมูล นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติซื้อผ้าพื้นถิ่น เพื่อเป็นของฝาก ของขวัญมากกว่าที่จะซื้อให้ตนเอง ซื้อให้กันตามวาระของเทศกาล แต่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศจะมีการซื้อให้กันเนื่องในวาระวันพิเศษของผู้ที่ต้องการจะให้ด้วย ซื้อผ้าพื้นถิ่นเป็นแบบสำเร็จมากกว่า แต่ในขณะที่นักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมผ้าพื้นถิ่นที่เป็นลายไทยมากกว่าลายแฟชั่น สีของผ้าที่ได้รับความนิยมจากทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติคือสีพื้น สีอ่อน สีสดใสตามลำดับ ช่องทางการซื้อขายผ้าท้องถิ่นที่เป็นที่นิยมเป็นอย่างมากของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติ คือ ห้างสรรพสินค้า และแหล่งผลิตจริง มักเลือกซื้อผ้าพื้นถิ่นด้วยตัวเอง สาเหตุในการใช้ผ้าพื้นถิ่นด้วยเหตุผลของความชอบส่วนตัว หรือเพราะว่าได้รับเป็นของฝากในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน และผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์และแบบสอบถามพัฒนาเป็นแนวทางการปรับใช้ผ้าพื้นถิ่นสำหรับชาวไทยและชาวต่างชาติเฉพาะกลุ่ม MICE

คำสำคัญ : ผ้าพื้นถิ่น การประยุกต์ การท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรม การท่องเที่ยวสร้างสรรค์

The research project “Thai Local Textiles Adaptive Using Guidelines for Thai and Foreign Tourists in MICE Business” under the research plan “Adaptive Using Local Textiles Guidelines for Creative Cultural Heritage Tourism Development” aims to study the physical evidence and qualification of the local textile, by the valued interpretation to the tourists; analysis the Thai and foreign MICE tourists’ behavior; and propose the adaptive using local textile innovation. The literature review covers 1. Local textile, 2. Cultural Heritage, 3. Interpretation for Tourism, 4. Tourist Behavior, 5. Meeting, Incentive, Convention, and Exhibition, and 6. Local Textile and Consumer Behavior. The research methodology is the quantitative research, tourists’ questionnaire, and qualitative research, site surveying form and interview form. The data analysis of Thai and foreign tourists buy the local textile for the souvenirs, gifts, more than themselves. The period of buying is the festival. But the foreign tourists buy for the special day, and buy plain more than the ready-made. But the Thai tourists favor Thai pattern more than fashion style. The favorite color is plain, light and fresh by ranking. The most popular purchasing channel is the department store, and the site by themselves. The tourists esteem is their preference, or the souvenir. The researcher develop the guideline for the adaptive using guideline for the Thai and foreign MICE tourists from the interview and questionnaires.

Keywords : Local Textile, Adaptive Using, Cultural Heritage Tourism, Creative Tourism